

УДК 330.3:005.332.4

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-129-135>

ЗАГРОЗИ КОНКУРЕНЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ (2020-2021 РР.)

Студінська Г. Я.

Дослідження ризиків зниження конкурентоспроможності будівельних підприємств у 2020-2021 рр. через застосування неринкових методів конкуренції, зокрема екорейдерства, потребує поглибленого погляду на їх вплив на економічну ефективність суб'єкта господарювання, що визначає актуальність та новизну даного дослідження.

Об'єктом дослідження є неринкові методи конкуренції будівельних підприємств в сучасних умовах.

Предметом даного дослідження виступають екорейдерство та екотероризм, як фактори ризику зниження конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Мета даної роботи полягає в обґрунтуванні необхідності посилення ролі державного контролю у процесі управління будівничою галуззю в умовах неринкової конкуренції.

Практичне значення отриманих результатів полягає у визначенні рекомендацій щодо підвищення якості управління будівельною галуззю через посилення контролю над передпроектними процесами житлового будівництва.

Для досягнення мети були використані: системно-параметричний підхід – до наукового пізнання сучасних неринкових методів конкуренції на будівельному ринку України, що дозволило розкрити їхню негативну роль у посиленні процесів монополізації; системний аналіз причин виникнення незакінченого будівництва, що сприяло формуванню рекомендацій щодо вирішення цієї проблеми; управлінський підхід – до участі держави у частині посилення контрольної функції на будівельному ринку.

Висновки. Будівельна галузь є зовнішнім ідентифікатором «здоров'я» національної економіки. Недобудовані об'єкти знижують інвестиційну привабливість галузі для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, демонструють негативну загальну ситуацію на вітчизняному ринку.

Одною з причин зупинки будівництва та банкрутства будівельних компаній є екорейдерство, джерело якого криється у корупції владних структур та їх зв'язках із кримінальними особами.

Для подолання екорейдерства в країні необхідно формування ефективного інституціонального середовища: певного законодавства, незалежної судової системи, що разом посилять систему контролю з боку органів державної влади та місцевого самоврядування за будівництвом.

Особливо актуальна роль належатиме будівельній галузі у післявоєнний період, коли вітчизняна промислова та житлова інфраструктура потребуватиме широкомасштабної реінкарнації. Європейське суспільство передбачає функціонування господарських механізмів винятково у ринкових умовах, що має виключити застосування неринкових методів конкуренції не лише в будівельній сфері, а й у вітчизняній економіці загалом.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, будівництво, ризики, неринкова конкуренція, екорейдерство, екотероризм.

УГРОЗЫ КОНКУРЕНЦИИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ (2020-2021 ГГ.)

Студинская Г. Я.

С взгляда на их влияние на экономическую эффективность строительного предприятия, что определяет актуальность и новизну данного исследования.

Объектом исследования являются нерыночные методы конкуренции строительных предприятий в современных условиях.

Предметом данного исследования выступают экорейдерство и экотерроризм, как факторы риска снижения конкурентоспособности строительных предприятий.

Цель данной работы состоит в обосновании необходимости усиления роли государственного контроля в процессе управления строительной отраслью в условиях нерыночной конкуренции.

Практическое значение полученных результатов состоит в определении рекомендаций по повышению качества управления строительной отраслью через усиление контроля за передпроектными процессами жилищного строительства.

Для достижения цели были использованы: системно-параметрический подход – к научному познанию современных нерыночных методов конкуренции на строительном рынке Украины, что позволило раскрыть их негативную роль в усилении процессов монополизации; системный анализ причин возникновения незаконного строительства, что способствовало формированию рекомендаций по решению этой проблемы; управленческий подход – к роли государства в части усиления контрольной функции на строительном рынке.

Выводы. Строительная отрасль является внешним идентификатором «здоровья» национальной экономики. Недострой снижают инвестиционную привлекательность отрасли для внутренних и внешних инвесторов, демонстрируют негативную общую ситуацию на национальном рынке.

Одной из причин остановки строительства и банкротства строительных компаний является экорейдерство – спекуляция на экологической тематике, блокирующая деятельность строительного предприятия с целью завладения его имуществом. Причины экорейдерства кроются в коррупции властных структур и их связях с криминальными структурами.

Для преодоления экорейдерства в стране необходимо формирование эффективной институциональной среды, специального законодательства, независимой судебной системы, которые усилят систему контроля со стороны органов государственной власти и местного самоуправления.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, строительство, риски, нерыночная конкуренция, экорейдерство, экотерроризм.

THREATS TO THE COMPETITION OF UKRAINIAN CONSTRUCTION ENTERPRISES (2020-2021)

Studinska Galina

The study of risks of reducing the competitiveness of construction companies in 2020-2021 through the use of non-market methods of competition, including eco-raiding, requires an in-depth look at their impact on economic efficiency of the entity, which determines the relevance and novelty of this study.

The object of the research is non-market methods of competition of construction enterprises in modern conditions.

The subject of this study are eco-raiding and eco-terrorism as risk factors for reducing the competitiveness of construction enterprises.

The purpose of this work is to substantiate the need to strengthen the role of state control in the process of managing the construction industry in conditions of non-market competition.

The practical significance of the results obtained is to determine recommendations for improving the quality of management of the construction industry through increased control over the pre-project processes of housing construction.

To achieve this goal were used: system-parametric approach – to the scientific knowledge of modern non-market methods of competition in the construction market of Ukraine, which made it possible to reveal their negative role in strengthening the processes of monopolization; systematic analysis of the causes of illegal construction, which contributed to the formation of recommendations for solving this problem; managerial approach – to the role of the state in terms of strengthening the control function in the construction market.

Conclusions. The construction industry is an external identifier of the «health» of the national economy. Unfinished objects reduce the investment attractiveness of the industry for domestic and foreign investors, show a negative overall situation in the domestic market.

A significant reason for stopping the construction and bankruptcy of construction companies is eco-raiding - speculation on environmental issues, which blocks the activities of a construction company in order to taking possession of his property. The reasons for eco-raiding lie in the corruption of government agencies and their links with criminals.

To overcome eco-raiding in the country it is necessary to form an effective institutional environment, certain legislation, an independent judiciary, which together will strengthen the system of control by public authorities and local governments.

The construction industry will play a particularly important role in the post-war period, when domestic industrial and residential infrastructure will need large-scale reincarnation. European society provides for the functioning of economic mechanisms exclusively in market conditions, which should exclude the use of non-market methods of competition not only in the construction sector but also in the domestic economy as a whole.

Key words: competition, competitiveness, construction, risks, non-market competition, eco-raiding, eco-terrorism.

JEL Classification: M21, L74

Вступ. Конкурентоспроможність окремих товарів, компаній, регіонів обумовлюють конкурентоспроможність країни в цілому при умові наявності стратегічної мети розвитку, що передбачає інтеграцію економічних інтересів держави, приватного бізнесу і громадськості та відповідності цієї стратегії реаліям розвитку найуспішніших країн світу, досвід яких доводить необхідність реіндустріалізації країни через розвиток високотехнологічних галузей, що забезпечують вищу продуктивність праці та додаткову прибутковість [5, с.17]. Конкурентоспроможність в самому широкому сенсі, з одного боку, сприймається у якості інтегрованого показника успішності товару, підприємства, галузі, національної економіки, за допомогою якого ідентифікується їх ефективність, перспективи розвитку а, з іншого боку, конкурентоспроможність

розглядається як закономірний результат ринкової конкуренції, порушення якої неринковими методами призводять до монополізації, поляризації суспільних доходів, загостренню соціально-економічних проблем, навіть, політичних колапсів в країні.

Дослідження форм неринкової конкуренції та її впливу на ефективність функціонування національного господарства потребує пильної уваги науковців не тільки тому, що можливість використання таких методів свідчить про недосконалість інституційного середовища в державі, а і тому, що є джерелом зниження загальної ефективності національної економіки, подальшої втрати її конкурентоспроможності на світовому ринку товарів та послуг та посиленню її економічної залежності, що є вкрай небезпечним для економічної безпеки України.

Ваховуючи стратегічну роль будівельної галузі у розвитку національної економіки, дослідження неринкових методів у якості зброї проти конкурентів саме на будівельному ринку, є особливо *актуальним*.

Актуальність статті не втратиться навіть в післявоєнний період 2022 року, коли Україна потребуватиме реінкарнації промислової та житлової інфраструктури, оскільки використання неринкових методів конкуренції є неприйнятними у європейському цивілізованому суспільстві.

Об'єктом дослідження є методи неринкової конкуренції будівельних підприємств в сучасних умовах.

Предметом даного дослідження виступають екорейдерство та екотероризм, як фактори ризику зниження конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Мета даної роботи полягає в обґрунтуванні необхідності посилення ролі державного контролю у процесі управління будівничою галуззю в умовах неринкової конкуренції.

Дослідженню конкурентоспроможності присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Портер М. [10], Бертон Р., Хулберт Д. М., Пітт Л. Ф. [9], Фальченко О. О., Токар Н. Б. [7], Мамонов К. А., Пруненко Д. О. [4], Богінська Л. О. [1], Латишева О. В., Сайко А. Д. [3] та інші. Горизонт конкурентоспроможності в даному дослідженні – від місцевого до світового ринку, від товару до країни.

Так, обґрунтуванням факторів збільшення глобальної конкурентоспроможності займаються дослідники в галузі міжнародного менеджменту та міжнародної конкурентоспроможності Бертон Р., Хулберт Д. М. та Пітт Л. Ф. [9]. Всесвітне визнані роботи Портера М., який досліджує конкурентоспроможність на рівні підприємства та визначає її як певне положення товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринку, що визначається сукупністю факторів та відображається сукупністю показників [10, с. 244].

Більшість робіт науковців присвячено конкурентоспроможності товарів, послуг та виробника. На мікрорівні конкурентоспроможність пов'язана з довготривалістю виробничого циклу, а також із циклом відтворення основних виробничих фондів, продуктивних сил та визначається відповідними показниками – ефективністю капіталовкладень, прибутком господарюючого суб'єкту, його долею ринку, рівнем заробітної плати працівників, розміром дивідендів власників, акціонерів. Конкурентоспроможність на цьому рівні визначається дослідниками як здатність виробляти й реалізовувати свою продукцію швидко, дешево, якісно, продавати її в достатній кількості, при високому технологічному рівні обслуговування, це можливість ефективно розпоряджатися власними й позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку [2, с. 7].

Фальченко О. О., Токар Н. Б. логічно розглядають конкурентоспроможність як складову економічної безпеки підприємства [7]. Латишева О. В. та Сайко А. Д. аналізують сучасний стан будівельної галузі України та підкреслюють її провідну роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки [3]. Мамонов К. А., Пруненко Д. О. також досліджують конкурентоспроможність будівельних підприємств та пропонують метод розрахунку інтегрального показника щодо оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств [4].

Богінська Л. О., аналізуючи проблеми функціонування будівельної галузі України, для забезпечення економічного зростання та прискореного розвитку будівельної галузі України пропонує необхідність:

- 1) Формування ефективного *інституціонального середовища*;
- 2) Розв'язання *проблем* підготовки кадрів через важелі освіти й науки;
- 3) *Моніторинг* об'єктів під час їх будівництва й експлуатації;
- 4) Вдосконалення *нормативно-правової системи будівництва*;
- 5) Використання світового досвіду в будівництві через розробку й запровадження *економічних стимулів*

[1, с.27].

Разом з тим, дослідження ризиків зниження конкурентоспроможності національної економіки, окремих галузей та підприємств через застосування неринкових методів конкуренції залишається поза пильною увагою науковців, але потребує поглибленого погляду на їх негативний вплив на економічну ефективність господарства країни, що визначає *актуальність* та *новізн*у даного дослідження.

Сьогодні перед нашою державою стоїть серйозний виклик: необхідно подолати стереотип, який історично затвердився у свідомості світової спільноти - стати конкурентоспроможними, постійно підтримувати повідомлення про позитивні зміни, які відбуваються у країні з метою виправлення репутації країни із несприятливим інвестиційним кліматом, що оптимально забезпечується у форматі бренд-орієнтованого розвитку національної економіки [6, с. 491]. Особлива роль у подоланні цього виклику належить підприємствам саме будівельної галузі, оскільки будівництво забезпечує умови для продуктивного використання засобів і знарядь праці інших галузей. Будівництво є первинним фактором, що забезпечує умови ефективного функціонування підприємств інших галузей, та виступає у ролі зовнішнього ідентифікатора «здоров'я» національної економіки в цілому. Економічні кризи, в т.ч. світові, починаються саме

з будівельної галузі, але джерелом або драйвером економічного зростання на ринку також є будівельна галузь, що підкреслює її визначальну роль у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки в цілому на світовому ринку товарів та послуг.

Специфіка будівельної продукції полягає у тому, що вона є досить капіталоемною, з чого випливає важливість обґрунтування витрат та наявності високої ролі кредитів, в т.ч. іпотечних, серед джерел фінансування будівництва.

Одною з важливих особливостей будівельної галузі є висока ступінь її захищеності від іноземної конкуренції, що пов'язано, перш за все, з регіональним характером її функціонування, а також через складність вирішення передбудівничих процедур. Разом з тим, іноземні інвестори знаходять можливість інтегруватися в будівельний ринок України через об'єднання з національними компаніями, або ризикують увійти на нього самостійно.

Враховуючи дефіцит вільних земельних ділянок в межах міст регіонального значення (містамільйонники) та столиці України, одним з гострих питань організації об'єкта будівництва в сучасних умовах залишається відведення земельної ділянки під будівництво. Саме земельне питання спричиною застосування неринкових методів господарювання на вітчизняному будівельному ринку.

Перелічені особливості будівельної галузі визначають спекулятивний характер підготовчих процесів до будівництва, що порушує не тільки вимоги законодавчого поля, а й основні ринкові закони. Така ситуація призводить до нездорового перерозподілу українського будівельного ринку, банкрутства окремих гравців, монополізації (олігополізації) ринкових відносин, втраті приватних інвестицій фізичних та юридичних осіб, появи репутаційних ризиків підприємств будівельної галузі, що суттєво знижують інвестиційну привабливість України.

Невирішеною задачею в будівництві, на погляд Богінської Л. О., до 2018 року залишалось питання підготовки та впровадження в виробництво оновленої нормативної бази, частина з яких мала б спростити життя девелоперам і дозволила б вивести незаконні будівництва з тіні. Останніх в Києві, за її даними, налічується 67 об'єктів [1, с. 26]. Додамо, що під «об'єктом» мається на увазі житлові комплекси, які налічують від тисячі до 11 тис. інвесторів, зокрема інвестори банку Аркади.

Замість цього поява нових ДБН ускладнила реінкарнацію київських недобудов, оскільки будівельникам довелося не добудовувати, а переробляти вже побудоване, тобто демонтувати системи та матеріали, що не відповідали вимогам нових ДБН, що призвело до різкого подорожження робіт та збільшення термінів їх виконання. Інституційні зміни мали б надати можливість будівельникам певні пільги в такій складній ситуації, адже інвестора цих об'єктів чекають на отримання прав власності на квартири та офісні приміщення від 3 до 20 років. Недосконалість законодавства в сфері будівництва та фінансово-кредитних відносин на будівельному ринку, з одного боку, сприяє зловживанню будівельними компаніями порушенням термінів здачі об'єктів житлового будівництва в експлуатацію та, навіть, повним припиненням будівництва через відсутність заходів щодо їх відповідальності. З іншого боку, законодавчі прогалини не дозволяють захистити інвесторів, які разом з коштами втрачають надію отримати власне житло.

Проблема українських недобудов отримала широкий розголос на прикінці 90-х років минулого століття з аферою ТОВ «Еліта-центр» в Києві, в результаті якої постраждало понад півтори тисячі людей, більша частина яких не отримала житло і досі. Протягом нового століття афера набула подальшого «розвитку» за рахунок недобудов ТОВ «СІТІ груп», ТОВ «УКО груп» (38 недобудов «Войцеховського»), Mirax Group, компаній «Київреконструкція» та «Консоль», корпорації «УкрАзіяБуд».

Але найбільша недобудова на українському ринку (39 багатоповерхових будинків із різним ступенем готовності), що охопила три ЖК: «Патриотика на озерах», «Патриотика» та «Еврика», залишила без квартир майже 11 тисяч інвесторів банку «Аркада», з'явилась в Києві не через скоєння афери, а через використання неринкових методів конкуренції. Важливим питанням недобудов є їх технічне збереження до початку добудови, яка може зайняти багато років.

Богінська Л. О., посилаючись на статтю науковців Придніпровської державної академії будівництва та архітектури «Аналіз стану та тенденції розвитку будівельної галузі України», логічно моделює негативні якісні зміни в недобудовах під впливом природних явищ – дощу, снігу, морозу. Разом з тим, автор робить некоретні висновки, що пов'язано, вірогідно, із помилковістю посилання, де такі питання не розглядаються взагалі. Шкідливість таких висновків зумовлює панічну поведінку інвесторів недобудованих об'єктів щодо терміну їх зберігання.

За даними технічної експертизи щодо 25 будинків ЖК Еврика (Голосівський район Києва), що був здійснений в 2021 році, якісний стан більшості недобудованих будинків вважається задовільним. При цьому вік житлових будинків, варіюється від 3 до 5 років. Виключенням стало два цегляних будинки, які стоять в незавершеному вигляді більше 15 років. Саме там за рекомендацією експертів в 2021-2022 рр. були виконані роботи щодо збереження поточної якості.

Припущення, власні твердження щодо якості недобудов мають формуватися на підставі експертних досліджень, а також з урахуванням таких зовнішніх факторів як географічні координати, клімат, ступінь готовності об'єкту, первинна якість будівництва та матеріалів. Загально відомо, що швидкість корозії металу залежить, зокрема, від наявності солі в повітрі, тобто знаження якості однакових незавершених об'єктів будівництва на приморських територіях та континентальній частині будуть різнитися.

До неринкових методів конкуренції, що спричинили первинні проблеми, які призвели до зупинки будівельних робіт на трьох ЖК, куди вкладали гроші інвестори банку Аркада, відносяться екорейдерство та

екотероризм, використання яких стало можливим завдяки проникненню у владні структури персон із кримінальним досвідом та зрощенням їх інтересів із іншими гравцями будівельного ринку.

Екорейдерство, як один з різновидів рейдерства, що спекулює на екологічній тематиці, блокує діяльність будівельного підприємства з метою заволодіння майном підприємства або його частиною на користь іншого.

Екотероризм є одним з активних інструментів, який використовується компаніями-екорейдерами, ангажуючи на виконання цих протиправних дій кримінальні структури. Схематично алгоритм використання екорейдерства зображено на рис. 1.

У випадку, коли активісти повністю знехтували етичним використанням юридичних інструментів для забезпечення прав громадян на безпечне навколишнє середовище, то можливо вважати, що екологію в цьому випадку використовують, як інструмент впливу на бізнес або на політичного конкурента. Сьогодні екологічне рейдерство – одна з серйозних загроз економічній безпеці вітчизняних підприємств серед тих, які відносять до погроз зовнішнього тиску. Недружнє поглинання, інакше кажучи, захоплення підприємства, пов'язане з бажанням сторонніх осіб володіти власністю, яка успішно функціонує і забезпечує стабільний прибуток. Загалом, під недружнім поглинанням розуміють встановлення тотального контролю над підприємством як в юридичному, так і в фізичному плані, незважаючи на бажання власника, використовуючи при цьому тему екології [8].

Використанням екологічних гасел: «побудуємо екологічний парк «Осокорки», «підтримуємо навколишнє природне середовище», «збережемо 150 видів унікальних птахів», «захистимо цінні болота» та іншими екоманіпуляціями псевдо екоактивістів прикривалась спроба захвату земельної ділянки іншим забудовником. Київська міська рада незаконно (що доведено Верховним Судом України) розірвала договір про аренду землі, на якій мало бути збудовано десятки житлових багатоповерхових будинків, що привело до призупинки будівельних робіт, а пізніше – до банкрутства банку «Аркада», який виконував роль Управителя Фондом фінансування будівництва (ФФБ).

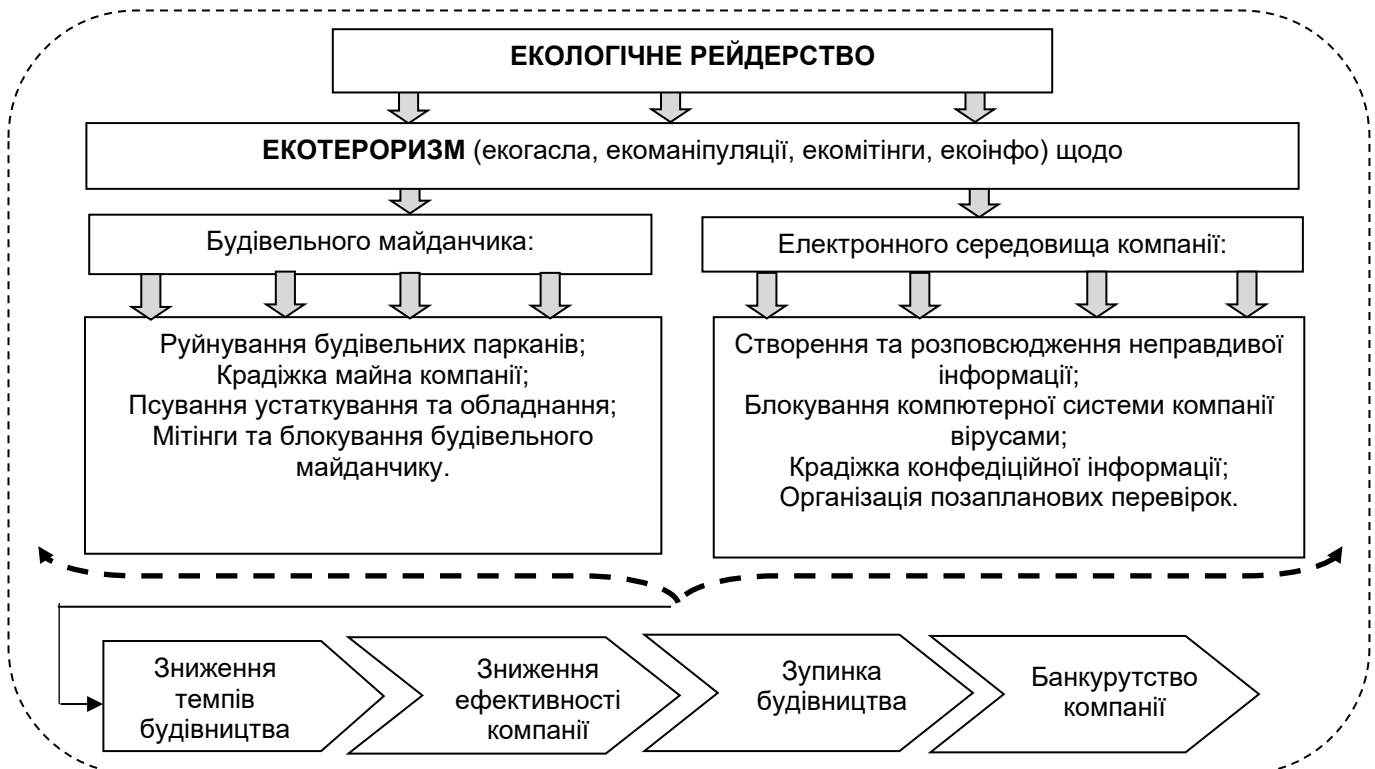

Рисунок 1. Алгоритм впливу екорейдерства на будівельну компанію

Джерело: запропоновано автором

Екотероризм є дійовим інструментом екорейдерів, що використовується для здійснення руйнівних дій щодо майна компанії, яка піддається рейдерському захопленню. Для будівельної компанії предметом нападу стають будівельні майданчики (ламають паркани, крадуть або псують обладнання, устаткування та інше майно), а в інформаційному полі – і сама компанія через розповсюдження неправдивої інформації, блокування роботи комп'ютерної системи компанії вірусами, крадіжку конфіденційної інформації, організацію позапланових перевірок всіма державними структурами тощо.

Існування сучасного явища екорейдерства та інструментарію в його компетенції: екотераризм, екоманіпуляції, псевдоекоінформ ресурси, екомітинги, можливе виключно в умовах заангажованої судової системи, функціонування корупційних схем в органах державної влади та місцевого самоврядування. Протидіяти механізму екорейдерства потрібно через формування певних інституційних умов, перш за все -

забезпечення незалежності суддів. Спеціалісти платформи рішень природоохоронної діяльності пропонують наступні напрями подолання екорейдерства:

- 1) Вирішення проблеми конфлікту інтересів у діяльності державних службовців;
- 2) Поліпшення системи корпоративного управління;
- 3) Підвищення прозорості і відкритості діяльності підприємства;
- 4) Посилення професіоналізму менеджерів природоохоронної діяльності;
- 5) Обов'язкове здійснення аудиторських перевірок щодо відповідності документації компанії вимогам природоохоронного законодавства;

6) Проведення на постійній основі моніторингу інформаційного поля, оскільки в рамках такого можуть міститися відомості про потенційне екологічне рейдерство.

В разі ризику стати об'єктом рейдерської діяльності підприємства повинні оперативно реагувати на диференційовані ознаки, які вказують на можливість рейдерства. Такою ознакою може стати досить часті скарги від місцевих жителів без екологічної освіти, які надають не зовсім правдиву інформацію [8].

Здійснення більшості перелічених напрямів знаходяться в компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування, а, отже потребують певних інституційних змін в управлінні будівельними підприємствами.

Висновки. Будівельна галузь виступає у ролі зовнішнього ідентифікатора «здоров'я» національної економіки в цілому, тому «хворобливі» прояви в саме цій галузі у вигляді недобудованих об'єктів, зокрема житлових багатоповерхових будинків, не тільки знижують інвестиційну привабливість галузі для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, а й демонструють негативну загальну ситуацію на вітчизняному ринку. Загальна кількість недобудованих житлових комплексів України перебільшує 150, за якими стоять десятки тисяч обдурених інвесторів.

Особливо актуальна роль належатиме будівельній галузі у післявоєнний період, коли вітчизняна промислова та житлова інфраструктури потребуватиме широкомасштабної реінкарнації. Європейське суспільство передбачає функціонування господарських механізмів винятково у ринкових умовах, що має виключити застосування неринкових методів конкуренції не лише в будівельній сфері, а й у вітчизняній економіці загалом. Рейдерство, тероризм мають залишитися у минулому, як нагадування про помилки в історії розвитку економіки України.

Помилковою є думка щодо однозначності визначення афери причиною виникнення недобудов. Неменш значною причиною зупинки будівництва та банкрутства будівельних компаній є екорейдерство, як один з різновидів рейдерства, що спекулює на екологічній тематиці, блокує діяльність будівельного підприємства з метою заволодіння майном підприємства або його частиною. В інструментарії екорейдерства знаходяться екотероризм, екоманіпуляції, екоінфо, екомітінги тощо. Поява та «розвиток» екорейдерства на національному ринку житлового будівництва стало можливим завдяки проникненню у владні структури персон із кримінальним досвідом та зрощенням їх інтересів із іншими гравцями будівельного ринку.

Для подолання екорейдерства в країні необхідно формування ефективного інституціонального середовища, певного законодавства, незалежної судової системи, що разом посилять систему контролю з боку органів державної влади та місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Богінська Л. О. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. *ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ*. № 2(20), 2018. С. 25-27.
2. Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія за заг. ред. О. Г. Янкового]. Одеса : Атлант, 2013. 470 с.
3. Латишева О. В., Сайко А. Д. Будівельна галузь України: сучасний стан та її роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки. *Економічний вісник Донбасу*. № 2(56), 2019. С. 66-72
4. Мамонов К. А., Пруненко Д. О. Оцінка конкурентоспроможності будівельних підприємств: теоретичні аспекти. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2017. Том 27. № 3. С. 199-203.
5. Студінська Г. Я. Бренд у національній економіці України : моногр. К. : ДНДІМЕ, 2016. 345 с.
6. Студінська Г. Я. Теоретико-методологічні засади брендингу в системі управління конкурентоспроможністю національної економіки: дис...д-ра екон. наук; спец. 08.00.03 Економіка та управління національним господарством. Одеса: Одеський націон. політехнічний ун-т, 2017. 596 с.
7. Фальченко О. О., Токар Н. Б. Конкурентоспроможність як складова економічної безпеки підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Х.: НТУ «ХПІ». 2013. № 67(1040). С. 156-158.
8. Як подолати екорейдерство та екоманіпуляції і не втратити бізнес? URL : <https://ecology-ua.com/news/yak-podolaty-ekoreyderstvo-ta-ekomanipulyaciyi-i-ne-vtratyty-biznes>
9. Berthon P., Hulbert J. M., Pitt L. F. Brand Management Prognostications. URL : <http://sloanreview.mit.edu/article/brand-management-prognostications/>
10. Globalisation and Competitiveness : Relevant Indicators. STI Working Papers. Paris : OECD. 1996. No. 5. P. 20.

References

1. Bohins'ka L. O. (2018). Stan ta perspektyvy rozvytku budivel'noyi haluzi Ukrayiny [State and prospects of development of the construction industry of Ukraine]. *EKONOMICHNI STUDIYI*, 2(20). 25-27 [in Ukr.]

2. Konkurentospromozhnist' pidpryyemstva : otsinka rivnya ta napryamy pidvyshchennya [Competitiveness of the enterprise: assessment of the level and directions of increase] [monohrafiya za zah. red. O. H. Yankovoho]. Odesa : Atlant. 2013. 470 p. [in Ukr.]
3. Latysheva O. V., Sayko A. D. (2019). Budivel'na haluz' Ukrayiny: suchasnyy stan ta yiyi rol' u zabezpechenni staloho rozvytku natsional'noyi ekonomiky [Construction industry of Ukraine: current status and its role in ensuring sustainable development of the national economy]. Ekonomichnyy visnyk Donbasu, 2(56). 66-72 [in Ukr.]
4. Mamonov K. A., Prunenko D. O. (2017). Otsinka konkurentospromozhnosti budivel'nykh pidpryyemstv: teoretychni aspekty [Estimation of competitiveness of construction companies: theoretical aspects]. Ekonomichnyy analiz, 27/3. 199-203. [in Ukr.]
5. Studins'ka H. Ya (2016). Brend u natsional'niy ekonomitsi Ukrayiny : monohr. [Brand in the national economy of Ukraine]. K. : DNDIIME. 345 p. [in Ukr.]
6. Studins'ka H. Ya. (2017). Teoretyko-metodolohichni zasady brendynhu v systemi upravlinnya konkurentospromozhnistyu natsional'noyi ekonomiky [Theoretical and methodological principles of branding in the system of managing the competitiveness of the national economy] : dys...d-ra ekon. nauk; spets. 08.00.03 Ekonomika ta upravlinnya natsional'nym hospodarstvom. Odesa: Odes'kyy natsion. politekhnichnyy un-t, 596 p. [in Ukr.]
7. Fal'chenko O. O., Tokar' N. B. (2013). Konkurentospromozhnist' yak skladova ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva [Competitiveness as a component of economic security of the enterprise]. Visnyk NTU «KHPI». Seriya: Tekhnichnyy prohres i efektyvnist' vyrobnytstva, 67(1040). 156- 158. [in Ukr.]
8. Yak podolaty ekorederstvo ta ekomaniulyatsiyi i ne vtratyty biznes? [How to overcome eco-raiding and eco-manipulation and not lose business?]. URL : <https://ecolog-ua.com/news/yak-podolaty-ekoreyderstvo-ta-ekomaniulyatsiyi-i-ne-vtratyty-biznes> [in Ukr.]
9. R. Berthon, J. M. Hulbert, L. F. Pitt Brand Management Prognostications. URL: <http://sloanreview.mit.edu/article/brand-management-prognostications/> [in Eng.]
10. Globalisation and Competitiveness : Relevant Indicators. STI Working Papers. Paris : OECD. 1996. No. 5. P. 20 [in Eng.]

ДАНІ ПРО АВТОРА

Студінська Галина Яківна, доктор економічних наук, головний науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки МЕРТУ.

Пр. Дружби народів, 38 Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4713-495>

e-mail: Studinska.galina@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Студинская Галина Яковлевна, доктор экономических наук, главный научный сотрудник Государственного научно-исследовательского института информатизации и моделирования экономики МЭРТ

Пр. Дружбы народов, 38, Киев, Украина

e-mail: Studinska.galina@gmail.com

ABOUT THE AUTHOR

Studinska Galina, Doctor of Economic Sciences, Chief Researcher at the State Research Institute of Informatization and Economic Modeling of the Ministry of Economic Development and Trade

Ave. Druzhby narodiv, 38, Kyiv, Ukraine

e-mail: Studinska.galina@gmail.com

УДК 369.5: 316.4

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-52-135-146>

РІВЕНЬ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ – ЗАПОРУКА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ¹

**Чеберяко О. В.,
Скулиш Ю. І.**

Актуальність теми дослідження. Різноманітні суспільні катаклізми ХХ ст. та останніх десятиліть, зокрема такі як дві світові війни, гібридні війни, поширення пандемії COVID-19, призвели до виникнення у ХХ столітті поняття «соціальна безпека». Остання, враховуючи соціалізацією всіх сфер людського життя, відіграє ключову роль у всій системі національної безпеки. У демократичному

¹ Статтю підготовлено в межах виконання проєкту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальної безпеки людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» № 2021.01/0239.